

“El govern espanyol ens va encarregar de posar preu al Sàhara”

L'economista Enric Oliva (Figueres, 1950) va pertànyer al darrer contingent de tropes destinades al Sàhara, entre el gener i el novembre del 1975. Va viure en primera persona la fallida del procés d'independència de la colònia espanyola. I va elaborar, juntament amb un altre soldat, Víctor Farré, un estudi que quantificava el preu del Sàhara. El resultat: 14.591.202.498 pessetes.

Un bon dia, un soldat ras destinat al Sàhara es converteix en un economista expert que té tota la confiança dels màxims mandataris del govern general del Sàhara i del Ministeri de la Presidència espanyol per a dur a terme, ni més ni menys, que la quantificació del valor de la colònia espanyola. Sembla una batallista de la mili, però no ho és!

—Doncs no... Jo tenia 25 anys i havia acabat econòmiques després de demanar pròrrogues d'estudis. I el gener del 1975 em destinen al Sàhara, aparentment, el pitjor lloc on podia anar a parar un soldat. La meua destinació era *lavaplatos de artilleria*, és a dir, que cada dia rentava uns 5.000 plats i pelava centenars de patates en una bassa immensa. Fins que un dia, cap a l'abril, va venir a veure'ns —a en Víctor Farré i a mi— un company català, Manuel Ballbé. Ell treballava al govern general del Sàhara —dirigit per militars—, coordinant unes cooperatives tèxtils de dones, perquè el govern preparava la població sahariana per a ser independent. Ens va dir que el governador del Sàhara, Gómez de Salazar, necessitava economistes que li resolguessin un encàrrec de Madrid, del Ministeri de la Presidència: valorar el territori mitjançant les inversions que hi havia fet el govern espanyol. I lògicament, vam acceptar l'encàrrec.

Recordo perfectament el moment, jo pelava patates, tenia les mans molt brutes i un aspecte poc polític...

—**Si el Sàhara havia de ser independent, per què Madrid volia posar preu al territori? Per cobrar-se la independència?**

—És cert que tot plegat era una mica estrany, i és possible que ja aleshores, sis mesos abans que la política espanyola respecte al Sàhara fes un tomb radical i es lliurés al Marroc, ja hi hagués qui no creia en el procés d'independència.

—**Què fan dos joves de 25 i 23 anys davant aquesta responsabilitat?**

—Teníem zero experiència! Vam parlar molt i finalment vam decidir la metodologia de treball i ens vam posar a pensar intensament. Vam preparar qüestionaris que enviàvem a totes les delegacions del govern al Sàhara: indústria, mines, arquitectura, obres públiques, agricultura, etc, perquè ens diguessin quina despesa havien fet, i després nosaltres vam actualitzar la xifra amb la depreciació de béns mobles i immobles, el preu de compra inicial, les inversions posteriors i molts altres conceptes.

—**Va ser un treball molt controlat o censurat posteriorment?**

—En absolut, ens van donar llibertat total per a fer l'estudi. Allà no hi havia cap economista que ens supervisés.

L'única indicació que vam tenir era que no comptabilitzéssim les inversions militars i la indústria dels fosfats, un sector controlat gairebé al cent per cent pel Marroc i el Sàhara a tot el món.

—**Així, la vostra feina era valorar el territori del Sàhara?**

—El govern espanyol ens va demanar que poséssim preu al Sàhara quantificant-ne les propietats a la colònia i les inversions que s'hi havien fet. Vam trobar dades des de l'any 1962. La suma total va ser 14.591.202.498 pessetes. En Víctor i jo vam posar preu al protocol de venda que es va signar a Madrid entre els governs espanyol i marroquí. I també vam fer un segon informe, valorant la presència d'empreses europees al territori i quantificant la indemnització que calia donar-los en cas que haguessin d'abandonar el Sàhara. La nostra estimació va ser de 803.670.000 pessetes, que vam proposar que es donessin en forma de préstec a molt llarg termini i amb unes condicions preferents.

—**Oficialment, no es va fer públic aquest protocol de venda a què us referiu. La versió oficial és una declaració de principis entre Espanya, el Marroc i Mauritània sobre el Sàhara Occidental, que conté una declaració política i diversos annexos secrets.**

—Oficialment, el Sàhara es va lliurar al Marroc, no es va vendre. Però hi ha prou elements per a pensar que alguna cosa més hi havia.

—**A vós i a Víctor Farré us criden al despatx el general governador del Sàhara, Gómez de Salazar, i el secretari general, Rodríguez de Viguri, la mateixa tarda que es van signar els acords de Madrid, el 14 de novembre de 1975. Què volien?**

—Ens van notificar que s'acabava de signar la venda de la colònia al Marroc. Aleshores, amb un evident sentiment de ràbia i de pena, ens van dir que, si més no, estiguéssim satisfets perquè el preu

que s'havia establert era el que constava en l'estudi de valoració del territori que havíem realitzat. Era un contracte en què es canviava l'administració, i el valor d'aquest canvi era la xifra que nosaltres havíem donat.

—**Per què sentien ràbia, els dos militars?**

—Perquè aquella operació engegava a dida la seva feina d'educar els habitants del Sàhara i mentalitzar-los que eren una nació i que aviat serien un país lliure i independent. Rodríguez de Viguri era un home molt interessant i culte, i li va saber molt de greu que li canviessin l'ordre. Però com que era militar, obeïa. Ells s'havien passat quinze anys dient als saharis que serien independents i, de sobte, reben l'ordre que ha canviat la política.

—**I com us sentíeu vosaltres?**

—Decebut. S'havia enganxat aquell poble, una injustícia més del món. Penso que només uns mesos enrere —i feia quinze anys que els militars treballaven sobre el territori per a concloure la descolonització— gairebé tots els càrrecs institucionals espanyols i de representació a l'exterior donaven per feta la independència.

—**A què atribuïu el canvi sobtat d'estratègia de l'estat espanyol?**

—A parer meu, a una lluita de faccions dins el govern espanyol. En aquells moments, Franco era al llit en estat greu. Per tant, ell no opinava. Opinava el seu entorn, amb un pes especial de l'ambaixador espanyol a l'ONU. I també hi pesaven molt els interessos econòmics hispano-marroquins.

—**I el gener del 1976, us criden al palau de la Moncloa per a atorgar-vos la medalla de l'Ordre de l'Àfrica. No se'n donen, de medalles, als soldats...**

—Ens la va donar el Ministeri de la Presidència en agraïment als serveis prestats, que, en el nostre cas, van ser els dos informes de quantificació de les inversions i de valoració de les indemnitzacions a les empreses. També els la van donar a dos companys economistes, també catalans, que s'ocupaven d'evacuar tots els civils del territori en l'*operació Oreneta*.

—**Per què creieu que al cap de 35 anys encara no s'ha resolt el conflicte al Sàhara i que l'estat espanyol hi manté una actitud ambigua?**

JORDI PLAY

Enric Oliva i Víctor Farré foren condecorats per la seva tasca com a economistes al Sàhara.

—El Marroc domina amb mà de ferro el territori, i no hi ha ningú que tingui interès a defensar els saharis. Tampoc l'estat, que vol estar bé amb el Marroc perquè aquest país té el suport de França i els Estats Units. Implicar-se en el Sàhara seria enfrontar-se a aquest gran poder. Cap govern, des de Felipe González fins ara, no ha gosat implicar-se en aquest conflicte, perquè el Marroc és l'estrella número 51 dels Estats Units.

—**Qui pot desencallar el conflicte?**

—L'ONU, Espanya, el Marroc, Algèria, la UE i els Estats Units. I naturalment els saharis, que tenen dret a decidir el seu futur.

—**Els darrers incidents podrien ser el desencadenant de l'inici d'un procés de resolució?**

—La solució deu ser més a prop perquè han passat molts anys, i teòricament un conflicte polític no és etern. Però no sé quina serà. Bé, de segur que no serà la que a mi m'agradaria, ni la justa, perquè hi ha uns interessos marroquins que no qüestionen ningú. Desgraciadament, el poble saharià no importa a ningú. A tot estirar, ho disfressaran amb una velada autonomia. I qui en seran els dirigents? Probablement, gent posada pel Marroc.

Gemma Aguilera